

IT sluit een Rotterdams tijdperk af

Eind juni werd in Brainpark III in Rotterdam-Oost het beeld IT van kunstenaar Marcel Kronenburg opgeleverd. Het kunstwerk werd gerealiseerd in het kader van de zogenaamde percentageregeling. Dat maakt het tot de laatste van haar soort, want in 2005 werd de regeling in Rotterdam afgeschaft, omdat de terugtrekkende overheid geen rol voor zichzelf meende te zien in de realisering van openbare kunstwerken. De 3^e editie van The Z-Files, Kunst en de Stad, gaf Wijnand Galema gelegenheid vanuit zijn vakgebied als architectuurhistoricus een visie op de ontwikkelingen te verwoorden. Moeten we de teloorgang van de percentageregeling betreuren of toejuichen?

Door **Antonie den Ridder**

Siebe Thissen, hoofd Beeldende Kunst & Openbare Ruimte van CBK Rotterdam, sprak over een dubbel feestje; de plaatsing van een nieuw beeld en het afsluiten van de percentageregeling. Dankzij de percentageregeling kon de gemeente een imposante reeks kunstwerken op laten leveren en dat *IT* een imponerende sculptuur is geworden, blijkt al op grote afstand. Qua formaat weet het kleurige metalen beeld zich te handhaven tussen de hoogbouw van Brainpark III en door de vormgeving vormt het beeld een intrigerend vreemd element, dat de aandacht van de voorbijganger pakt. Het kunstwerk is gebaseerd op het fantasieboek *The Swampthing*. Maar waar de horrorcomic uitgaat van een ontembaar natuurwezen, gaat *IT* over oncontroleerbare informatietechnologie. In de vijver van Brainpark III komen kabels en leidingen tot leven als de tentakels van een hightechmonster van Frankenstein. Mits benaderd met een flinke dosis humor valt de komst van *IT* nog wel uit te leggen als een feestje. Met bij het verdwijnen van de regeling, die het beeld mogelijk maakte, is die uitleg moeizamer. Wijnand Galema plaatste in zijn lezing enige kanttekeningen in de marge van het feestgevoel. Het Rijk nam aanvankelijk het voortouw om middels een percentageregeling de plaats van de beeldende kunst te verankeren in de architectuur. Bij de bouw

van rijksgebouwen, zoals rechtbanken, rijkskantoren, gevangenissen en ministeries werd een percentage van de bouwsom aan kunstopdrachten besteed. Vanaf de jaren vijftig volgden gemeentes het Rijk in deze en soms toonden ze zich zelfs uiterst ruimhartig bij het bepalen van de hoogte van het percentage. Waar het Rijk min of meer de 1% norm aanhield, stelde Den Haag deze vast op 2%.

Verheffing of trend

Galema verwees nog eens naar de oorspronkelijke intenties waarmee de percentageregeling werd geïntroduceerd. In de wederopbouwjaren na de Tweede Wereldoorlog werd het belangrijk gevonden om het volk te betrekken bij de kunst. Deels om tot verheffing van dat volk te komen en deels om de sociale positie van de kunstenaars te stimuleren. Ook al zijn de woorden verouderd en in diskrediet geraakt, toch rijst de vraag of er uiteindelijk wel zo veel veranderd is aan de status quo van het volk of aan de sociale positie van de kunstenaar. Is er dan enkel sprake van het ene ideologische kader dat het andere verdrongen heeft? Galema waagde zich binnen de context van zijn lezing niet aan een kritische interpretatie, maar beperkte zich tot een schets van Rotterdamse ontwikkelingen in de omgang met de openbare ruimte. Eindigend met de stelling, dat het

een winstpunt betekent, wanneer kunst ontstaat vanuit het draagvlak in de samenleving. Maar tevens met de prangende vraag of we wel klaar zijn om die initiatieven ook adequaat op te pakken. De verantwoordelijkheid om verworvenheden op peil te houden vereist grote zorgvuldigheid. Ook Tanja Karreman, projectdirecteur van Nieuw Dakota, sprak haar twijfels uit alvorens in gesprek te gaan over het kersvers afgeleverde beeld. Vanuit haar vroegere betrokkenheid bij Atelier Rijksbouwmeester refereerde ze aan de wankelende basis van de percentage regeling. Nu er ten gevolge van de economische crises weinig gebouwd wordt, slinkt het werkkapitaal van de Rijksbouwmeester evenredig. Het goede beheer van kunstwerken komt daardoor onder druk te staan. Daarnaast verwees Karreman naar de ongewenste effecten van vermarkting van kunst in de context van kunstopdrachten, waarbij kunstenaars min of meer op de loonlijst komen te staan van bepaalde bedrijven. Resumerend kunnen we stellen, dat het dubbele feestje ook een dubbel gevoel heeft nagelaten. De percentageregeling was bedoeld om beeldende kunst als vaste waarde stevig te verankeren in de samenleving. Het afhaken van belangrijke gemeenten kan minstens gezien worden als een signaal, dat we de beeldende kunst niet langer zien als onmisbaar en essentieel. Het effect van een dergelijk signaal zou wel degelijk kunnen zijn, dat het maatschappelijk draagvlak voor beeldende kunst in de openbare ruimte verder versmalt.

Marcel Kronenburg, *IT*, Fascinatio, Rotterdam
www.marcelkronenburg.nl
<http://cbkrotterdam.nl/IT>

